

Biografische Schetsen V

Door Gerrit van Dijk

oud-secretaris natuurwetenschappen

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

Voorwoord

In dit vijfde deel van de Biografische Schetsen zien we een bont gezelschap van directeuren en leden van onze Maatschappij voorbijkomen. Daarin Rutger Jan Schimmelpenninck, wie kent hem niet, hoewel er nergens een standbeeld voor hem is opgericht en zijn graf in de Nieuwe Kerk in Amsterdam is geruimd, staatshoofd van Nederland van 1805 tot 1806. Graag had hij zich president genoemd, maar dat stond Napoleon niet toe. Het werd raadspensionaris van het Bataafs Gemenebest. Als echte liberaal bracht hij, ook toen al, de staatsfinanciën op orde. In het gezelschap ook Antoine Lipkens, opgeleid aan de École Polytechnique te Parijs, die koning Willem II ervan overtuigde ook in Nederland zo'n school op te richten, de huidige TU Delft. En dan de vrij onbekende Leidse fysicus P.L. Rijke, die echter wel de promotor was van de twee Nederlandse Nobelprijswinnaars H.A. Lorentz en J.D. van der Waals. Verder de Groningse rechtsgeleerde F.A. van der Marck, die bekend stond om zijn provocaties en conflicten en de Groningse chemicus Claas Mulder, die leefde in een tijd van verval van zijn universiteit en 'daar zelf aan meewerkte', waarbij de geest van 'Onder Professoren' weer in gedachten komt. Het gezelschap wordt gecompleteerd door drie wiskundigen, een predikant, een staatsrechtgeleerde tevens politicus, een botanicus en een astronoom. Met recht een bont gezelschap, maar ieder met zijn eigen inbreng en expertise. Veel leesplezier!

Haarlem, november 2015

Gerrit van Dijk

Inhoud

BESCHREVEN PERSONEN, ALFABETISCH

- 4 A. Lipkens, 1782 – 1847, lid 1830
- 6 R. Lobatto, 1797 – 1866, lid 1850
- 8 F.A. van der Marck, 1719 – 1800, lid 1771
- 10 J.F. Martinet, 1729 – 1795, lid 1769
- 12 C.J. Matthes, 1811 – 1882, lid 1851
- 14 F.A.W. Miquel, 1811 – 1871, lid 1841
- 16 C. Mulder, 1797 – 1867, lid 1833
- 18 P. Nieuwland, 1764 – 1794, lid 1789
- 20 J.A.C. Oudemans, 1827 – 1906, lid 1873
- 22 P. Paulus, 1754 – 1796, directeur 1780
- 24 P.L. Rijke, 1812 – 1899, lid 1851
- 26 R.J. Schimmelpenninck, 1761 – 1825, directeur 1804
- 28 De collectie
- 35 Lijst van afkortingen

Antoine Lipkens (1782 – 1847)

1 januari 1782 Geboren te Maastricht
15 december 1847 Overleden te Warmond
1830 lid

Na zijn middelbare school in Maastricht en gewapend met een gedegen kennis van wiskunde, deed Antoine Lipkens met succes toelatingsexamen voor de École Polytechnique te Parijs. Die opleiding gaf hem veel mogelijkheden in Frankrijk. Zijn kennis van de landmeetkunde viel op; hij werd een bekend ingenieur, ook in Franse regeringskringen. Na de val van Napoleon keerde hij naar Nederland terug. Vrijwel meteen vroeg koning Willem I hem voor allerlei technische projecten en commissies. De koning en hij konden goed met elkaar overweg, het klikte. Veel projecten hadden te maken met landmeetkunde, zoals het maken van goede geografische kaarten. Lipkens gaf er ook les in. In 1840 werd Lipkens tot lid van een commissie benoemd om na te gaan of stoombemaling de voorkeur verdiende boven windbemaling bij de droogmaking van het Haarlemmermeer. De commissie beantwoordde de vraag bevestigend en bij Koninklijk Besluit werd Lipkens lid van de commissie van toezicht en beheer van deze droogmaking. Intussen bleef Lipkens bij koning Willem I aandringen om een hogere technische school te stichten naar het voorbeeld van de École Polytechnique. Onderling waren ze het er wel over eens dat er zo'n school moest komen, maar de weerstand in de samenleving was groot: als er al behoefte aan technisch onderwijs zou zijn dan waren de bestaande universiteiten daarvoor toch de aangewezen plek! Pas onder koning Willem II werd de knoop doorgehakt. Bij Koninklijk Besluit van 8 januari 1842 werd de eerste, niet militaire, ingenieursopleiding in Nederland in het leven geroepen. Hij zou in Delft worden gevestigd, hoewel ook Haarlem in beeld schijnt te zijn geweest. Lipkens werd de eerste directeur van de 'Koninklijke Akademie'. Om gezondheidsredenen moest hij die functie al na drie jaar beëindigen. Na zijn ontslag vestigde hij zich in Warmond. In het hoofgebouw van de huidige TU Delft is een zaal naar hem vernoemd, de Lipkenszaal.

Lipkens portret is op steen getekend door C.W. Mieling en G.F. Eilbracht, naar een schilderij van W.H. Schmidt.

[Van der Aa II, p. 502 – 503], [NNBW II, K. 324 – 327], [H. Baudet, De lange weg naar de Technische Universiteit Delft, deel I, Sdu Uitgeverij, Den Haag 1992]

Rehuel Lobatto (1797 – 1866)

6 juni 1797 Geboren te Amsterdam
9 februari 1866 Overleden te Delft
1850 lid

Toen Van Swinden in 1785 tot hoogleraar wis- en natuurkunde was benoemd te Amsterdam, was een van zijn eerste taken het hervormen van het wiskundeonderwijs. Behandelde men tot nu toe hoofdzakelijk gedeelten uit de Elementen van Euclides, Van Swinden voegde er de differentiaal- en integraalrekening en de statistiek aan toe. Onder zijn gehoor waren in de loop der tijd veel slimme studenten. Ook de Joodse student Rehuel Lobatto volgde zijn colleges en hij waagde het om aan Van Swinden verbeteringen voor te stellen in de collegestof. Van Swinden waardeerde dat zeer en raakte bijzonder op hem gesteld. Op aanbeveling van Van Swinden vond Rehuel na zijn afstuderen een baan als klerk bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Hij klom daar snel op in rang en eindigde als Inspecteur van het IJkwezen. In die functie ontmoette hij Antoine Lipkens. En toen de Delftse Akademie werd opgericht was het Lipkens die hem aanzocht voor de functie van hoogleraar hogere wiskunde. Lobatto schoeide zijn onderwijs op moderne leest, in de geest van zijn leermeester Van Swinden. Hij was ook goed op de hoogte van de recente ontwikkelingen in de wiskunde, die zich vooral in Frankrijk en Duitsland voltrokken. Zijn kennis van statistiek was van groot nut voor het verzekeringswezen. En de regering schakelde hem vaak in bij moeilijke financiële berekeningen. In zijn wiskundig werk ontpopte hij zich evenwel meer als een theoreticus dan een practicus, de methode vond hij belangrijker dan de toepassing. Zelf heeft hij niet veel nieuwe wiskunde geproduceerd. Hierbij sloot hij aan bij de onderwijs traditie in Nederland. Voor onderzoek in de wiskunde moeten we naar de twintigste eeuw, met als pionier de Leidse hoogleraar J.C. Kluijver. Lobatto was zeer actief in het Wiskundig Genootschap 'Een onvermoeide arbeid komt alles te boven'. Hij was eredoctor van de Groningse Universiteit. De maker van het bijgevoegde portret is onbekend.

[Van der Aa, bijvoegsel, p. 359 – 360], [C.J. Matthes, Levensbericht van Rehuel Lobatto, Jaarboek KNAW 1866, Amsterdam, p. 25 – 37]

Frederik Adolph van der Marck (1719 – 1800)

9 maart 1719 Geboren te Hatnegge, Duitsland

1 november 1800 Overleden te Groningen

1771 lid

'Romeins recht is ouderwets, past niet meer in deze tijd, natuurrecht en vaderlands recht behoren de basis te zijn van de rechtspraak'. 'Alle religies hebben gelijke rechten, maar zijn wel onderworpen aan de wetten van de staat'. Zie daar twee stellingen van Van der Marck waarmee hij tijdens zijn hoogleraarschap te Groningen zulke grote conflicten veroorzaakte, dat hij uiteindelijk uit zijn ambt werd gezet. Veel is daartoe aan hem zelf, als polemisch ingesteld man, te wijten. Hij stelde de verhoudingen zo zeer op scherp dat uiteindelijk prestige ging boven principes. De affaire heeft de Groningse Universiteit geen goed gedaan.

Frederik Adolph van der Marck was Duitser van geboorte. Hij deed zijn rechtenstudie in Duisburg. Voor hij daar in 1748 promoveerde had hij al twee aanbiedingen voor een hoogleraarschap op zak, een te Duisburg en een te Harderwijk. Om financiële redenen koos hij echter voor een baan als advocaat aan het Hof van Gelre te Arnhem. In 1758 volgde zijn benoeming tot hoogleraar natuur-, staats- en volkenrecht te Groningen. Hij was een groot geleerde die volle collegezalen trok. Zijn radicale opvattingen van het Romeins recht versus het natuurrecht en zijn vermeende ketterse houding tegen de leer van de Nederlands Hervormde Kerk, zijn hem echter in Groningen fataal geworden. In 1773 werd hij afgezet en vertrok hij uit Groningen naar Duitsland. Hij werd hoogleraar rechtsgeleerdheid te Lingen, aan het Gymnasium Academicum. Hij bleef er tien jaar. In 1783 werd hij, op voorspraak van zijn vriend, de patriot-tenleider Joan Derk van der Capellen tot den Pol, hoogleraar aan het Athenaeum Illustre te Deventer. Zijn radicale ideeën, nu belichaamd in de expliciete steun aan de patriotten, leidden wederom tot zijn vertrek. In 1787 vluchtte hij voor de Pruisen naar Duitsland. In 1795, met de komst van de Fransen, keerde hij als hoogleraar naar Groningen terug. Helaas heeft hij maar kort van zijn eerherstel kunnen genieten, op 1 november 1800 overleed hij.

Bijgaand portret is naar een gravure van Jacob Houbraken en getekend door G. Kamphuis.

[Biografisch Woordenboek van Nederlandse Godgeleerden 2, p. 437 – 441],
[Klaas van Berkel, Universiteit van het Noorden, deel I, Uitgeverij Verloren,
Hilversum 2014]

Joannes Florentius Martinet

(1729 – 1795)

12 juli 1729 Geboren te Deurne
4 augustus 1795 Overleden te Amsterdam
1769 lid

Jan Floris Martinet was een bekend fysico-theoloog. De wonderen van de natuurwetenschappen bewezen volgens hem de grootheid van God. Martinet was opgeleid door de Leidse hoogleraar Alberti, een verlicht theoloog, en Petrus van Musschenbroek. Laatstgenoemde bracht hem in aanraking met het werk van de bekende fysico-theoloog Bernard Nieuwentijt.

Toen Martinet in 1751 klaar was met zijn studie in Leiden, wilde hij, evenals zijn vader, predikant worden. Maar vanwege vermeende onrechtzinnigheid – natuurlijk kwam hij uit de school van Alberti – duurde het nog ruim drie jaar voordat hij een beroep kreeg. Intussen promoveerde hij bij Van Musschenbroek op een proefschrift over de ademhaling bij insecten. Ook ging hij in zijn proefschrift al uitvoerig in op de verhouding tussen geloof en wetenschap. Zijn eerste standplaats was Gellekom en Rhenoy, daarna volgden Edam en Zutphen.

In 1778 verscheen zijn meest bekende werk *Katechismus der Natuur*, in vier delen. Het beleefde snel achter elkaar vijf drukken. Ook verschenen er Duitse, Engelse, Franse en zelfs Japanse vertalingen van. Daarnaast schreef hij voor de scholen de *Kleine Katechismus der Natuur* voor kinderen, een echt product van de Verlichting, dat nog in de twintigste eeuw werd gebruikt. Martinet was een goede vriend van secretaris Van der Aa. Hij hielp hem bij het samenstellen van registers voor de eerste reeks *Verhandelingen* (1778 – 1794). Toen Martinet in Edam stond, liet hij een geschrift het licht zien over de geschiedenis van de Waldenzen. Hij voelde zich erg met hen verbonden. Verder schreef Martinet nog boeken over algemene en vaderlandse geschiedenis, in fysico-theologische stijl. Hij bezat een uitgebreide collectie voorwerpen uit de natuurlijke historie. In 1794 werd hij getroffen door een beroerte, in 1795 overleed hij te Amsterdam. Hij was gehuwd, maar had geen kinderen.

Zijn portret is naar een gravure van Reinier Vinkeles en verscheen in 1778. Het komt ook voor in de *Katechismus der Natuur*.

[Van der Aa I3-I, p. 315 – 319], [Biografisch Woordenboek van Nederlandse Godgeleerden 2, p. 466 – 470], [Biografisch lexicon voor de geschiedenis van het Nederlands protestantisme, deel I, 1978, p. 163 – 164]

Carel Johannes Matthes (1811–1882)

3 maart 1811 Geboren te Amsterdam

8 februari 1882 Overleden te Wiesbaden, Duitsland

1851 lid

Al vroeg bleek dat Matthes aanleg had voor wiskunde en het lag dan ook voor de hand dat hij wis- en natuurkunde ging studeren. Hij schreef zich in bij de Leidse Universiteit en voelde zich het meest aangetrokken tot de colleges van de wiskundige Jacob de Gelder en de natuur- en sterrenkundige P.J. van Uijlenbroek. Na zijn doctoraalexamen in 1831 wijdde hij zich aan het schrijven van een proefschrift en in 1837 promoveerde hij bij Jacob de Gelder. Na een lectoraat aan Felix Meritus werd hij in 1842 benoemd tot hoogleraar aan het Athenaeum Illustre te Deventer en vijf jaar later aan het Athenaeum Illustre te Amsterdam. Vrij snel daarna werd hij lid van de KNAW. In 1881 ging hij met emeritaat. Matthes was een goed wiskundige, maar was vooral docent. Hij liet geen werken van grote wetenschappelijke betekenis na. Na zijn emeritaat vertrok hij om gezondheidsredenen naar Wiesbaden in Duitsland, waar hij al na een jaar overleed. Matthes is vooral bekend door zijn functie als algemeen secretaris van de KNAW en als bestuurder van het Wiskundig Genootschap.

In 1864 werd hij gekozen tot algemeen secretaris van de KNAW als opvolger van Willem Vrolik, die was overleden. Hij trof een financiële puinhoop aan. Aan hem is het te danken dat de KNAW na een sanering weer schuldenvrij werd. Hij oogstte hiervoor veel waardering en werd tweemaal herkozen, hoewel er ook oppositie was: Matthes was geen groot geleerde en had weinig invloed in het landelijke bestuurlijke circuit.

In 1851 werd hij lid van het Wiskundig Genootschap en in 1852 al gekozen in het bestuur. Van 1858 tot 1873 was hij eerste secretaris. In 1879 sprak hij een feestrede uit bij het honderdjarig bestaan van het Wiskundig Genootschap. Matthes was lid van veel binnen- en buitenlandse wetenschappelijke genootschappen. Samen met zijn zuster woonde hij jarenlang in het monumentale pand Herengracht 359 te Amsterdam.

Van bijgaand portret is de maker niet bekend.

[NNBW II, K. 883 – 884], [D. Bierens de Haan, Levensschets van Carel Johannes Matthes, Jaarboek KNAW 1882, Amsterdam, p. 1–14], [Klaas van Berkel, De stem van de wetenschap, deel I, Bert Bakker, Amsterdam 2008]

Frederick Anton Wilhelm Miquel (1811 – 1871)

24 oktober 1811 Geboren te Neuenhaus, Duitsland

23 januari 1871 Overleden te Utrecht

1841 lid

Lith. P. W. de Weijer. Utrecht.

F. A. W. Miquel.

Miquel was een Nederlands botanicus, die vooral onderzoek deed naar de flora van Nederlands-Indië en Suriname. Zijn familie kwam oorspronkelijk uit Frankrijk (vandaar de naam Miquel). Zelf was hij geboren Duitser, maar sprak accentloos Nederlands. Al vroeg viel hij op door zijn begaafdheid en zijn liefde voor de botanie. Hij ging studeren in Groningen, eerst letterkunde, maar weldra koos hij voor de studie geneeskunde, die nauw aansloot bij zijn belangstelling voor de botanie. In 1833 promoveerde hij te Groningen in de geneeskunde. Na aanvankelijk als arts en lector geneeskunde werkzaam geweest te zijn, in Amsterdam en Rotterdam, werd hij in 1840 hoogleraar in de botanie aan het Athenaeum Illustre te Amsterdam, na voor een soortgelijke positie in Deventer bedankt te hebben. In 1859 stapte Miquel over naar Utrecht. Daar werd hij tevens directeur van de Hortus. Tegelijk was hij, vanaf 1862, onbezoldigd directeur van het Rijksherbarium te Leiden, als opvolger van C.L. Blume, die was overleden. Miquel schreef een flora voor Nederlands-Indië en Suriname. Hoewel hij weinig verre reizen ondernam en zich vooral baseerde op correspondentie en plantenzendingen, werd de kwaliteit van de flora alom geprezen. Miquel was lid van talrijke geleerde genootschappen. Bij de KNAW was hij in 1857 voorzitter van de Afdeling Natuurkunde, na J. van der Hoeven.

Samen met onze ex-secretaris G.S. van Breda, P. Harting en W. Staring was hij lid van de door Thorbecke in 1852 ingestelde commissie voor het maken van een geologische kaart van Nederland.

Miquel publiceerde zo'n 700 plantennamen. Ook is er een plantengeslacht naar hem genoemd. Zijn publicaties zijn talrijk.

Bijgaand portret is een litho van P.W. de Weijer te Utrecht.

[Wikipedia], [NNBW IV, K. 986 – 987], [C.J. Matthes, Levensbericht van F.A.W. Miquel, Jaarboek KNAW 1872, Amsterdam, p. 29 – 49]

Claas Mulder (1796 - 1867)

6 oktober 1796 Geboren te Leeuwarden

4 mei 1867 Overleden te Amsterdam, begraven te Franeker

1833 lid

De vader van de chemicus Claas Mulder was aanvankelijk arts te Leeuwarden, maar werd weldra benoemd tot hoogleraar anatomie en chirurgie te Franeker en later te Groningen. Na de dood van zijn vader in 1810 keerde Mulder terug naar Franeker en werd daar gastvrij opgenomen in het huis van Professor Ekama, hoogleraar astronomie aldaar. In 1811 schreef hij zich in als student te Franeker, maar niet voor lang, in hetzelfde jaar werd namelijk de Universiteit van Franeker door Napoleon gesloten. Mulder vertrok met Professor Ekama naar Leiden, waar laatstgenoemde tot hoogleraar wiskunde en sterrenkunde werd benoemd. Eerst studeerde Mulder daar geneeskunde, maar later, onder Brugmans, ook natuurkunde. In 1818 promoveerde Mulder te Leiden in de geneeskunde. Hij vestigde zich daarna als arts te Makkum en vervolgens te Joure. In 1822 werd hij benoemd tot hoogleraar botanie, chemie en farmacie aan het Rijks Athenaeum te Franeker. Na de dood van de chemicus Stratingh viel hem de eer te beurt Stratingh te Groningen op te volgen. Zijn liefde lag echter bij de natuurlijke historie en toen de oude Van Swinderen overleed was hij dolblij dat hij zijn leerstoel mocht bezetten. Mulder was lid van de KNAW en een aantal andere geleerde genootschappen. Hij overleed tijdens een reis naar Amsterdam.

Over de wetenschappelijke verdiensten van Mulder zijn de commentaren niet erg positief. Volgens Van Berkel, de geschiedschrijver van de Rijks Universiteit Groningen, leefde Mulder in een tijd van verval van de Groningse Universiteit en werkte daar zelf aan mee. Hij maakte niet veel werk van de scheikunde en kon niet in de schaduw staan van zijn Utrechtse naamgenoot G.J. Mulder. Zijn levensbericht bij de KNAW is geschreven door zijn Groningse collega, de wis- en natuurkundige Ermerins, een geleerde die er ook niet veel van maakte. Wel had hij de interessante opvatting dat wiskunde voor theologen een heel goed idee was!

Bijgaande foto is in 1864 gemaakt door Johannes Hinderikus Egenberger.

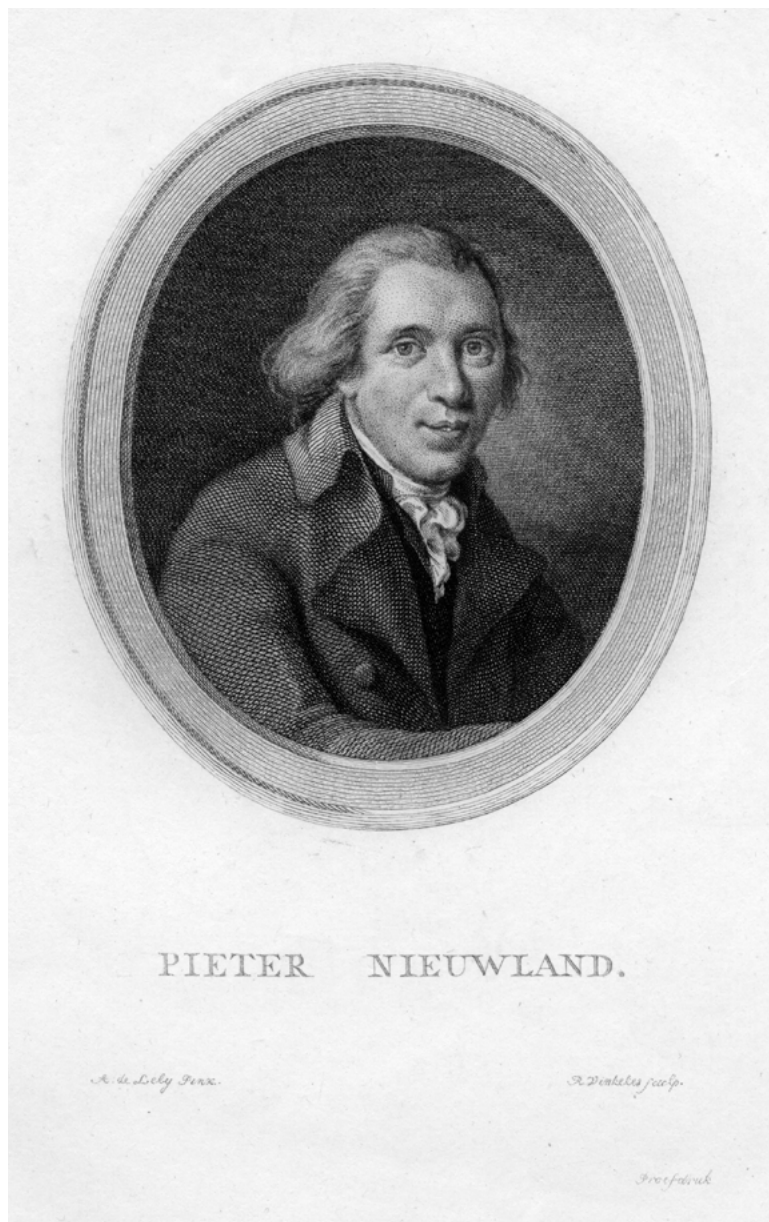
[Van der Aa 12-2, p. 118 – 119], [W. Ermerins, Levensbericht van C. Mulder, Jaarboek KNAW 1867, Amsterdam, p. 1 – 21], [Klaas van Berkel, Universiteit van het Noorden, deel I, Uitgeverij Verloren, Hilversum 2014]

Pieter Nieuwland (1764–1794)

5 november 1764 Geboren te Diemermeer

14 november 1794 Overleden te Leiden

1789 lid

Bij Pieter Nieuwland thuis hadden ze het niet breed. Zijn vader was timmerman en al zesenvijftig jaar oud toen Pieter werd geboren. Op zevenjarige leeftijd schreef Pieter al gedichten. Zijn talent in zowel de literaire als de exacte vakken was ongekend. Maar hoe nu verder gezien de moeilijke financiële situatie thuis? De welgestelde Amsterdamse broers Bernardus en Jeronimo de Bosch brachten uitkomst. Zij betaalden zijn opleiding, brachten hem in contact met de bekende wiskundige Aeneae, terwijl Jeronimo zelf hem het Latijn bijbracht. Pieter ging studeren in Amsterdam en legde zich op zowel de wiskunde als de literatuur toe. Wiskunde leerde hij van de zojuist benoemde Van Swinden, die weldra zag dat hij met een groot talent te maken had. Van Swinden betrok Nieuwland bij zijn door de Admiraliteit van Amsterdam verstrekte opdracht voor het ontwerpen van een verbeterde navigatie op zee. In 1787 beval Van Swinden hem aan om in Utrecht de astronoom Hennert als hoogleraar op te volgen. Vanwege de turbulente politieke ontwikkelingen van die dagen ging die benoeming echter niet door. Twee jaar later werd Nieuwland aangesteld als lector wis- en zeevaartkunde te Amsterdam. Hij maakte een aantal buitenlandse reizen en legde zich steeds meer toe op de natuur- en scheikunde. In 1793 volgde zijn benoeming tot hoogleraar wis- en natuurkunde te Leiden, als opvolger van C.H. Damen. Helaas overleed hij daar al een jaar later, op dertigjarige leeftijd. Groot was het aantal van zijn bewonderaars in zowel de exacte als de literaire richting. Talrijke herdenkings- en lofredes werden uitgesproken, en niet door de minsten. Onder hen Brugmans, Van Swinden en D.J. van Lennep. Pieter Nieuwland staat bekend als mathematicus en dichter, maar literair geschoolden zullen ongetwijfeld de volgorde omkeren. Nieuwland werd in Diemen begraven.

Het bijgaande portret is getekend door A. de Lely en gegraveerd door Reinier Vinkels.

[Van der Aa I3, p.248–254], [Otterspeer III]

Jean Abraham Chrétien Oudemans

(1827 – 1906)

16 december 1827 Geboren te Amsterdam

14 december 1906 Overleden te Utrecht

1873 lid

J.A.C. Oudemans was astronoom, hoogleraar te Utrecht en een van de drie broers Oudemans die tegelijk lid waren van onze Maatschappij. In zijn jeugd had hij privéonderwijs genoten van de oude Leidse hoogleraar wiskunde Jacob de Gelder. In 1844 schreef Oudemans zich in als student te Leiden en legde zich vooral toe op de sterrenkunde, onder leiding van Frederik Kaiser. Hij promoveerde in 1853, bij Kaiser. Interessant is dat hij van 1847 tot 1853 tevens leraar was aan het Stedelijk Gymnasium te Leiden. Na zijn promotie stelde Kaiser hem aan tot observator bij de Leidse Sterrewacht. In 1856 werd Oudemans benoemd tot buitengewoon hoogleraar sterrenkunde te Utrecht. In 1857 kwam daar al weer een eind aan: Oudemans vertrok als hoofdingenieur van de Geografische Dienst naar Nederlands-Indië om daar, vanwege de regering, een gedetailleerde kaart van Java te maken. Hij verrichtte veel metingen met de bekende triangulatietechniek van Snellius. Even voor zijn vertrek naar Indië was hij in het huwelijk getreden met de dochter van de bekende Leidse hoogleraar wiskunde Gideon J. Verdam. In 1873 keerde hij naar Nederland terug met een schat aan gegevens. Hij werd benoemd tot gewoon hoogleraar sterrenkunde, wederom aan de Utrechtse Universiteit. Buys Ballot was een van zijn collegae op Sonnenborgh. Oudemans hield zich nu vooral bezig met onderwijs. De regering vond evenwel dat ook de onderzoeksresultaten over Java moesten worden uitgewerkt en het Ministerie van Koloniën stelde daarvoor een zo ruime subsidie beschikbaar dat Oudemans in staat was de Utrechtse Sterrewacht te moderniseren, goede studenten op te leiden en hen aan een baan te helpen.

Oudemans was lid van veel binnen- en buitenlandse geleerde genootschappen en academies, waaronder de KNAW. Hij nam deel aan staatscommissies, onder andere die voor de standaardmeter, samen met J. Bosscha. In 1898 ging hij op zeventigjarige leeftijd met emeritaat en werd benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw.

De foto die hier bijgaat is gemaakt door Van Winsen, fotograaf te Utrecht.

[NNBW I, K. 1397 – 1398], [Wikipedia]

Pieter Paulus (1754–1796)

9 april 1754 Geboren te Axel
17 maart 1796 Overleden te 's-Gravenhage
1780 directeur

Pieter Paulus was een briljant staatsrechtgeleerde, die een belangrijke rol speelde bij de vorming van de Bataafse Republiek. Hij voerde daarvoor taaie onderhandelingen met de Fransen, die Nederland liever als bezet gebied dan als zusterstaat zagen. Aldus legde Paulus de basis voor de Nederlandse democratie en de staatkundige eenheid. Hij werd, als logische consequentie, in 1796 gekozen tot eerste voorzitter van de Eerste Nationale Vergadering, de voorloper van de Tweede Kamer. Helaas is zijn naam vrij onbekend bij de huidige generatie, ten onrechte. Pieter Paulus studeerde te Utrecht en te Leiden en promoveerde in 1795 te Leiden in de rechtsgeleerdheid. Tijdens zijn Leidse periode kreeg hij al landelijke bekendheid met een staatkundig geschrift over het stadhouderlijke regime. Daar was hij toen nog voorstander van, maar wel een kritische. Later bekeerde hij zich tot het patriottisme, zij het in gematigde vorm. Het kostte hem in 1787 wel zijn baan als raad en advocaat-fiscaal van de Rotterdamse Admiraliteit. Maar in 1795, na de intocht van de Fransen, kwam hij direct in beeld om de belangen van Nederland veilig te stellen en met de Fransen te gaan onderhandelen. Hij was een overtuigd christen en baseerde zich op de leer van Jezus uit het Nieuwe Testament. Het bezorgde hem de bijnaam van de tweede apostel Paulus. Hij is helaas maar 41 jaar geworden. Bij de inwijding van de Eerste Nationale Vergadering had hij een ernstige kou opgelopen, die leidde tot longontsteking, waaraan hij bezweek. Hij kreeg alom waardering, ook van het Franse regime, dat hem hoog achtte. Naast zijn staatkundige werkzaamheden was hij curator van de Leidse universiteit. Paulus was lid van bijna alle binnenlandse geleerde genootschappen.

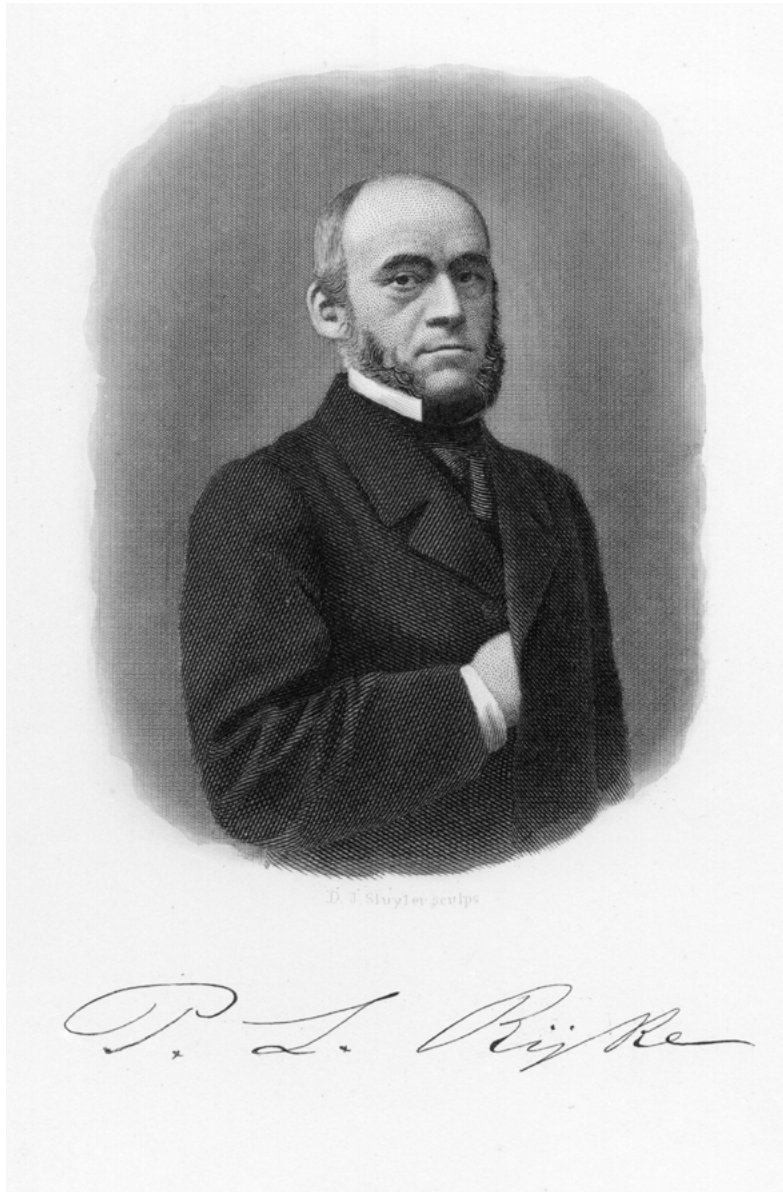
Het bijgaande portret is naar een gravure van Reinier Vinkeles.

[Van der Aa 15, p. 126 – 127], [Prof. dr. J. van den Berg, De dominee en 'de tweede apostel Paulus', Afscheidscollege, Maastricht University 2012], [Dr. Mr. L. de Gou, Biografische Bijdragen van Achttiende Eeuwers, Hollandse Maatschappij der Wetenschappen, Haarlem 1986]

Pieter Leonard Rijke (1812 – 1899)

11 juli 1812 Geboren te Hemmen
8 april 1899 Overleden te Leiden
1851 lid

Pieter Leonard Rijke was zoon van een predikant. Hij studeerde en promoveerde aan de Leidse Universiteit bij P.J. Uijlenbroek. In 1835 werd hij benoemd tot hoogleraar in de natuurkunde aan het Athenaeum te Maastricht. Daar gaf hij ook lessen scheikunde. In 1845 werd hij teruggeroepen naar Leiden, als opvolger van Uijlenbroek. Kort daarvoor, in 1844, waren de lessen van Uijlenbroek gesplitst: Kaiser werd gewoon hoogleraar sterrenkunde, Verdam gewoon hoogleraar wiskunde en Rijke buitengewoon hoogleraar natuurkunde. Rijke kreeg een eigen, nieuwgebouwd, laboratorium waar hij zelf onderzoek deed in de elektriciteitsleer en het magnetisme. In 1854 werd hij benoemd tot gewoon hoogleraar. Hij was een experimenteel fysicus. Zijn assistent was J. Bosscha, die later als directeur van de Polytechnische School te Delft, als curator van de Leidse Universiteit en als secretaris van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen van zich deed spreken. Tot de belangrijkste leerlingen van Rijke mogen de Nobelprijswinnaars H.A. Lorentz en J.D. van der Waals worden gerekend. Rijke was een voortreffelijk docent maar geen vlot spreker. Hij staat te boek als een goed fysicus. In 1882 ging hij op 70-jarige leeftijd met pensioen. Hij werd opgevolgd door Heike Kamerlingh Onnes. Rijke werd in 1863 tot lid van de KNAW benoemd. Sinds 1851 was hij ook al lid van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. Enkele malen maakte hij daar ook deel uit van een jury ter beoordeling van prijsvragen. Ook ontwierp hij er zelf vele, maar die leidden nauwelijks tot enige respons.

Behalve aan academisch onderwijs besteedde Rijke ook veel tijd en aandacht aan de invoering van de exacte vakken in het middelbaar onderwijs. Met de *Wet op het Middelbaar Onderwijs* van Thorbecke uit 1863 kwam, mede door zijn inspanningen, een definitieve regeling tot stand. Toen Rijke met emeritaat ging werd hij tot staatsraad in buitengewone dienst benoemd, waaruit de waardering van staatswege wel bleek. Bijaand portret is naar een gravure van D.J. Sluijter.

[Otterspeer III], [BWN 3, 1989], [J.G. de Bruijn, Inventaris van de prijsvragen uitgeschreven door de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen 1753 – 1917. Tjeenk Willink B.V., Groningen 1977]

Rutger Jan Schimmelpenninck (1761 – 1825)

31 oktober 1761 Geboren te Deventer

15 oktober 1825 Overleden te Amsterdam

1804 directeur

Mr. Rutger Jan Schimmelpenninck was van 1805 tot 1806 staatshoofd van Nederland. Hij droeg de titel van raadspensionaris van het Bataafse Gemeenbest. Liever had hij zich president genoemd, maar dat stond Napoleon niet toe. Wel tooide hij zich met presidentiële luister: hij ging wonen op Huis ten Bosch, had een hofhouding en liet zich elke dag per koets naar het Binnenhof rijden om daar te werken. Zijn echtgenote Catharina Nahuys, een steenrijke vrouw, ondersteunde hem hierbij fanatiek. Wie op bezoek kwam had niet alleen met hem, maar ook met de first lady te maken. Na een jaar was het 'presidentschap' al weer ten einde. Schimmelpenninck moest, zeer tegen zijn zin, en vooral tegen de zin van zijn vrouw, wijken voor koning Lodewijk Napoleon. Tijdens Schimmelpennincks bewind werden erg impopulaire maatregelen genomen: naast een nieuw stelsel voor de inkomstenbelasting, werd grondbelasting en accijns op onder meer alcoholische drank ingevoerd. Geliefd bij het volk was hij hierdoor niet. Daar kwam nog bij dat hij een oogziekte kreeg, waardoor hij slecht kon zien. Bij een aantal belangrijke ontmoetingen tastte hij soms mis als hem, ter begroeting, de hand werd toegestoken. Toen hij aan de druk van Napoleon om af te treden aanvankelijk geen gehoor gaf, begon de Franse pers breed uit te meten over zijn oogziekte en dit werd al snel door de internationale pers overgenomen. De situatie werd onhoudbaar en Schimmelpenninck stapte op. Napoleon, en ook Lodewijk Napoleon, zijn hem toch zeer blijven waarderen voor zijn vastberaden optreden. Schimmelpenninck is nu een bijna vergeten figuur: zijn graf in de Nieuwe Kerk in Amsterdam is geruimd en ook is er nergens een standbeeld voor hem opgericht. Wel is er een sigarenmerk naar hem genoemd.

Bijgaand portret is een litho van J. Kuyper uit 1805.

[Wikipedia], [Van der Aa 17-I, p. 340 – 345], [Edwina Hagen, President van Nederland, Rutger Jan Schimmelpenninck (1761 – 1825), Balans 2011]

De collectie

De portretten van de volgende personen zijn nu te zien in het Hodshon Huis. Van de personen wier naam is voorzien van een * is tevens een biografische schets beschikbaar.

C.C.H. van der Aa *,
1718 – 1793, lid 1752
Luthers predikant te Haarlem, eerste secretaris van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen.

J. Adams *,
1735 – 1826, buitenlands lid 1805
Tweede president van de Verenigde Staten.

H. Aeneae,
1743 – 1810, lid 1781
Lector in de fysica aan Felix Meritis, vergezelde Van Swinden naar Parijs om in internationaal verband te spreken over de invoering van het metrieke stelsel.

J.N.S. Allamand *,
1713 – 1787, lid 1753
Hoogleraar wiskunde te Leiden.

R.H. Arntzenius *,
1777 – 1823, lid 1808
Fiscaal jurist te Haarlem, actief lid van de vereniging Democriet.

G. Bakker *,
1771 – 1828, lid 1806
Stadslector te Haarlem, lector vergelijkende anatomie vanwege Teylers Stichting, later hoogleraar in dat vak te Groningen.

E.H. von Baumhauer *,
1820 – 1885, lid 1853
Hoogleraar scheikunde te

Amsterdam, vierde secretaris van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen.

J.M. van Bemmelen,
1830 – 1911, lid 1872
Bekend Leids hoogleraar scheikunde.

J.A. Bennet *,
1758 – 1828, lid 1798
Eerste Leidse hoogleraar in de landhuishoudkunde (land-, tuin-, en bosbouw). Kampioen prijsvragen oplossen.

W. Bentinck *,
1704 – 1774, directeur 1753
Bewerkte herstel stadhouderschap na het stadhoudersloze tijdperk door aanstelling van Willem IV als erfstadhouder. Had een groot aandeel in de benoeming van Willem V tot protector van de Hollandsche Maatschappij. Curator van de Leidse Universiteit.

D. Bierens de Haan *,
1822 – 1895, lid 1860
Hoogleraar wiskunde te Leiden. Eerste voorzitter van de commissie die de uitgave van de verzamelde werken van Christiaan Huygens verzorgde.

J. Blanken Jzn *,
1755 – 1838, lid 1808
Inspecteur-generaal van Rijkswaterstaat, had leiding

bij aanleg van het Noord-hollandsch Kanaal. Een der Lekbruggen bij Vianen draagt zijn naam.

P. Bleeker,
1819 – 1878, buitenlands lid 1853
Officier van gezondheid van het Nederlands-Indisch leger. Beroemd ichtyoloog.

P. van Bleiswijk,
1724 – 1790, directeur 1773
Raadspensionaris van Holland, curator van de Leidse Universiteit.

A.H. van der Boon Mesch,
1804 – 1874, lid 1832
Hoogleraar toegepaste scheikunde te Leiden, bouwde nieuw chemisch laboratorium.

J. de Bosch *,
1740 – 1811, lid 1776
Een der wegbereiders van de KNAW. Curator van de Leidse Universiteit.

J. Bosscha *,
1831 – 1911, lid 1863
Hoogleraar natuurkunde aan de Polytechnische School te Delft, later directeur van deze School. Vijfde secretaris van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen van 1885 tot 1909. Portret en jeugdportret.

S.J. Brugmans *,
1763 – 1819, lid 1788
Duizendpoot. Hoogleraar botanie en geneeskunde te Leiden. Lijfarts van Lodewijk Napoleon. Stond aan de wieg van de militaire geneeskunde.

P. Burman Jr *,
1713 – 1778, lid 1752
Hoogleraar welsprekendheid en geschiedenis aan het Athenaeum Illustre te Amsterdam. Een geweldige redenaar. Uit respect voor zijn oom, die dezelfde namen droeg, noemde hij zich Petrus Burmannus Secundus.

A.G. Camper,
1759 – 1820, lid 1801
Fries Tweede Kamerlid, derde zoon van Petrus Camper, die volgt.

P. Camper *,
1722 – 1789, lid 1760
Hoogleraar geneeskunde te Groningen, later in de politiek, lid van de Raad van State. Won zoveel prijsvragen dat men hem verzocht niet meer mee te dingen.

G.A.G.P. baron van de Capellen,
1778 – 1848, directeur 1814
Gouverneur-generaal van Nederlands-Indië.

C. Chais *,
1701 – 1785, lid 1753
Waaals predikant te Den Haag. Heeft de godsdienstige vooroordelen tegen inenting bij kinderziekten bestreden.

G.S. Chaufepié,
1773 – 1839, lid 1811
Predikant van de Waalse gemeente te Delft en later te Den Haag, eredoctor in de letteren van de Groningse Universiteit.

J. Clarisse,
1770 – 1846, lid 1806
Hoogleraar theologie te Harderwijk, na sluiting van deze instelling door Napoleon hoogleraar te Leiden.

F.W. Conrad,
1800 – 1870, lid 1843
Hoofdinspecteur Rijkswaterstaat, een der oprichters van KIVI, het Koninklijk Instituut voor Ingenieurs.

P.J.H. Cuijpers *,
1827 – 1921, lid 1903
Architect van het Rijksmuseum en het Centraal Station te Amsterdam.

W.K. baron van Dedem,
1839 – 1895, directeur 1883
Burgemeester van Hoorn, Minister van Koloniën. Deed veel voor de infrastructuur van Indonesië (o.a. aanleg spoorwegen).

F.C. Donders,
1818 – 1889, lid 1855
Beroemd Utrechts hoogleraar oogheelkunde.

A.F.J.A. van der Duijn van Maasdam,
1771 – 1848, directeur 1814
Lid van het Driemanschap van het Voorlopig Bewind in 1813.

C.P. van Eeghen,
1880 – 1968, directeur 1928
Bekend kunstverzamelaar

(vooral prenten) te Amsterdam.

J. Enschedé *,
1785 – 1866, lid 1816
Drijvende kracht achter de Oprechte Haarlemsche Courant, nu opgenomen in het Haarlems Dagblad.

C.T. Elout,
1767 – 1841, directeur 1806
Staatsman, minister onder koning Willem I, maakte in 1814 en 1815 deel uit van de Grondwetscommissie. Vooral echter bekend als Commissaris-Generaal in Nederlands-Indië.

P.J. van Ewijck,
1786 – 1858, directeur 1826 (en 1840)
Hoge ambtenaar op het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen onder Koning Willem I. Curator Universiteit Utrecht en Universiteit Leiden. Commissaris des Konings van Noord-Holland.

R. Feith *,
1753 – 1824, lid 1808
Korte tijd burgemeester van Zwolle, aldaar begraven. Was ook dichter, en schrijver van geestelijke liederen. *Uren, maanden, dagen, jaren, vliegen als een schaduw heen* is van hem. Won veel prijsvragen.

C. Fock,
1828 – 1910, directeur 1861
Burgemeester van Haarlem en Amsterdam, minister van Binnenlandse Zaken onder Thorbecke. Extreem liberaal. Later nog Commissaris des Konings van Zuid-Holland.

A.P.N. Franchimont,
1844 – 1919, lid 1878
Pionier van de organische
scheikunde in Nederland.
Hoogleraar te Leiden, opvol-
ger van Van der Boon Mesch.

N.C. de Frémery,
1770 – 1844, lid 1795
Hoogleraar scheikunde,
farmacie, natuurlijke
historie en forensische
geneeskunde te Utrecht.
Arts van het koningshuis.

P.J.J. de Frémery,
1797 – 1855, lid 1831
Hoogleraar scheikunde aan
's Rijks Veerartsenijsschool
te Utrecht.

M. van Geuns *,
1735 – 1817, lid 1770
Groot Utrechts hoogleraar
geneeskunde, oprichter van
het (nog steeds bestaande)
Utrechtsch Geneeskundig
Gezelschap Matthias van
Geuns.

S.J. van Geuns *,
1767 – 1795, lid 1790
Een der jongste leden van
de Hollandsche Maat-
schappij, zoon van de
voorgaande. Hoogleraar in
de geneeskunde, botanie,
fysiologie en scheikunde
te Utrecht. Is maar 27 jaar
geworden.

J. de Gorter *,
1689 – 1762, buitenlands lid 1760
Bekend hoogleraar genees-
kunde aan de universiteit
van Harderwijk. Op late
leeftijd naar Rusland
vertrokken om lijfarts
van Elizabeth, keizerin
van Rusland, te worden.
Behoort tot de 'parels' van
Harderwijk.

H.D. Guyot *,
1753 – 1828, lid 1793
Predikant van de Waalse
gemeente te Groningen.
Richtte het eerste instituut
voor dovenonderwijs op in
Nederland.

G. ten Haaff,
1720 – 1791, lid 1760
Bekwaam chirurg te
Rotterdam. Steensnyder
te Delft.

Y. van Hamelsveld,
1753 – 1812, lid 1792
Predikant, later hoogleraar
theologie te Utrecht. Ook
politiek actief. Voorzitter
van de Eerste Nationale
Vergadering, bij de staats-
greep van 1798 gevangen
gezet op Huis ten Bosch.
Begraven te Durgerdam.

P. Harting *,
1812 – 1885, lid 1852
Bioloog en nog veel meer,
een der iconen van de
Universiteit Utrecht in de
negentiende eeuw.

G.A. Hasselaar *,
1698 – 1766, directeur 1753
Burgemeester van
Amsterdam, eigenaar
van de hofstede Bosbeek
bij Heemstede.

J. Heemskerck,
1818 – 1897, lid 1876
Minister van Binnenlandse
Zaken in drie kabinetten.
Gepromoveerd in zowel
de letteren als de rechts-
geleerdheid.

P. van Hemert,
1756 – 1825, lid 1795
Hoogleraar aan het
Remonstrants Seminarie
te Amsterdam.

F. Hemsterhuis,
1751 – 1790, lid 1772
Filosoof, kunstenaar,
kunstkenner en kunst-
verzamelaar. Had met zijn
filosofie veel invloed in
Duitsland, op o.a. Goethe
en Schiller. Bevriend met
Petrus Camper.

J. Heringa,
1765 – 1840, lid 1795
Hoogleraar theologie te
Utrecht. Ontving veel
eerbewijzen.

G. Hesselink,
1755 – 1811, lid 1792
Hoogleraar aan het
Doopsgezind Seminarie
te Amsterdam.

P.W. van Heusde,
1778 – 1839, lid 1808
Hoogleraar geschiedenis,
oudheidkunde, welspre-
kendheid en Griekse taal te
Utrecht. Groot geleerde.

J. van der Hoeven *,
1802 – 1868, lid 1833
Hoogleraar Natuurlijke
Historie te Leiden, opper-
directeur van het Museum
van Natuurlijke Historie,
de voorloper van Naturalis.

J.H. van 't Hoff *,
1852 – 1911, lid 1890
Winnaar eerste Nobelprijs
voor chemie in 1901, hoog-
leraar fysische chemie te
Amsterdam en Berlijn.

C.K. Hoffmann,
1841 – 1903, lid 1876
Hoogleraar dierkunde,
anatomie, fysiologie en
embryologie te Leiden, ont-
werper van veel prijsvragen.

G.K. van Hogendorp *,
1762 – 1834, directeur 1805
Was samen met Van der
Duijn van Maasdam en
Van Limburg Stirum lid
van het Voorlopig Bewind
in 1813, na de val van
Napoleon. Bewerkte dat
Willem Frederik van Oranje
Nassau terugkeerde uit
Engeland als soeverein vorst.

E. Hollebeek *,
1719 – 1796, lid 1763
Hoogleraar theologie te
Groningen en Leiden.
Bekend van de 'Hollebeekse
methode', een eenvoudige
maar duidelijke manier van
preken, die de gewone man
aanspreekt.

J.G. Holtzhey *,
1729 – 1808, lid 1753
Medailleur en munt-
meester. Ontwerper van
de Prijsvraag medailles.

J. van den Honert *,
1693 – 1758, lid 1752
Hoogleraar theologie te
Utrecht en Leiden. Men
noemde hem de paus van
Nederland.

A. von Humboldt *,
1769 – 1859, buitenlands lid 1820
Duits natuurvorser en
ontdekkingsreiziger.

J. Ingenhousz *,
1730 – 1799, buitenlands lid 1791
Nederlands bioloog en arts,
die werkte in Engeland en
Oostenrijk. Bekend van de
inenting tegen pokken en
onderzoek naar fotosyn-
these.

J. van Iperen,
1726 – 1780, lid 1765
Predikant, o.a. te Veere.
Werkte mee aan een

nieuwe psalmberijming.
Leefde in gebrekkige
financiële omstandig-
heden. Zeer geleerd man,
geen hoogleraar.

T. Jefferson *,
1743 – 1826, buitenlands lid 1805
Derde president van de
Verenigde Staten.

J.C. de Jonge,
1793 – 1853, lid 1843
Rijksarchivaris, wethouder
van Den Haag.

F. Kaiser *,
1807 – 1872, lid 1837
Groot Nederlands astro-
noom, hoogleraar te
Leiden.

N.G. van Kampen *,
1776 – 1839, lid 1815
Hoogleraar Nederlandse
letterkunde en vader-
landse geschiedenis te
Amsterdam. Winnaar van
zeker acht gouden medail-
les bij o.a. Teylers eerste en
tweede genootschap en de
Hollandsche Maatschappij.
Begraven te Haarlem.

P.L. van de Kastele *,
1748 – 1810, directeur 1783
Tweede voorzitter van
de Eerste Nationale
Vergadering (het parle-
ment) in 1796, na onze
directeur Pieter Paulus.

J.M. Kemper *,
1776 – 1824, lid 1806
Hoogleraar rechtsgeleerd-
heid te Leiden, lid Tweede
kamer. Wit marmeren
gedenkteken in de Leidse
Pieterskerk.

J. Kinker,
1764 – 1845, lid 1818
Letterkundige en filosoof.

Naar hem is de Kinker-
straat in Amsterdam ge-
noemd (in 1881).

J.H. van Kinsbergen *,
1735 – 1819, directeur 1800
Zeeofficier in hart en
nieren, diende o.a. in
Russische krijgsmacht.
Kreeg talrijke hoge onder-
scheidings, in Nederland
en elders.

J. Konijnenburg,
1757 – 1831, lid 1815
Remonstrants predikant
en hoogleraar aan het
Remonstrants Seminarie
te Amsterdam.

J. Koning *,
1770 – 1832, lid 1818
Boekhandelaar. Schreef een
verhandeling over de boek-
drukkunst en verdedigde
daarin dat Laurens Janszoon
Coster de uitvinder is. De
verhandeling werd met
goud bekroond door de
Hollandsche Maatschappij.

C.R.T. Kraijenhoff *,
1758 – 1840, lid 1791
Generaal, maar vooral
bekend als cartograaf.
Maakte tijdens de Bataafse
Republiek een nieuwe
landkaart van Nederland,
steunend op de driehoeks-
meting van Snellius.

J. Kraus,
1861 – 1951, lid 1902
Eerste eredoctor van de
TU Delft. Minister van
Waterstaat. Hoogleraar,
later rector magnificus en
president-curator van de
TU Delft.

A. Kuenen,
1828 – 1891, lid 1879

Leids hoogleraar theologie (Oude Testament). Portret en jeugdportret.

D.J. van Lennep *,
1774 – 1853, lid 1802
Hoogleraar Latijn en Grieks te Amsterdam. Hield de feestrede in 1852 tijdens de viering van het honderd-jarig bestaan van de Hollandsche Maatschappij, waarvan hij toen vijftig jaar lid was.

J. van Lennep *,
1802 – 1868, lid 1851
Schrijver van (historische) romans als 'Ferdinand Huijck'.

J.P. graaf van Limburg Stirum,
1873 – 1948, lid 1928
Diplomaat en gouverneur-generaal van Nederlands-Indië.

A. Lipkens *,
1782 – 1847, lid 1830
Grondlegger van de Technische Universiteit Delft.

R. Lobatto *,
1797 – 1866, lid 1850
Hoogleraar wiskunde te Delft. Actief lid van het Wiskundig Genootschap 'Een onvermoeide arbeid komt alles te boven'.

J. Lublink de Jonge,
1736 – 1816, lid 1775

Lid Eerste Nationale Vergadering, lid van de commissie voor scheiding van Kerk en Staat.

J. Lulofs *,
1711 – 1768, lid 1752
Hoogleraar wiskunde te

Leiden. Verantwoordelijk voor de naam Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. Had een dubbelrol: lid van de Hollandsche Maatschappij en secretaris van de Leidse Senaat. De Leidse Universiteit was niet erg gecharmeerd van een concurrent in Haarlem.

F.J. van Maanen,
1777 – 1861, lid 1814
Stadsdokter van 's-Gravenhage, lid van de Haagse gemeenteraad en later wethouder van 's-Gravenhage.

F.A. van der Marck *,
1719 – 1800, lid 1771
Hoogleraar rechtsgeleerdheid te Groningen. Kwam door zijn propaganda voor het natuurrecht in conflict met de Nederlands Hervormde Kerk en werd afgezet. In 1795 echter in zijn ambt hersteld.

P.H. Marron,
1754 – 1832, buitenlands lid 1810
Predikant te Parijs, vriend van H.D. Guyot.

J.F. Martinet *,
1729 – 1795, lid 1760
Vriend van secretaris Van der Aa. Predikant te Edam. Schrijver van *Katechismus der Natuur*.

C.J. Matthes *,
1811 – 1882, lid 1851
Hoogleraar wiskunde te Deventer, later te Amsterdam. Tweede algemeen secretaris van de KNAW.

F.A.W. Miquel *,
1811 – 1871, lid 1841
Tweede hoogleraar-directeur van het Rijks-herbarium te Leiden.

J.A. (Uitenhage) de Mist,
1749 – 1823, directeur 1802
Patriot. Advocaat en stads-secretaris van Kampen. Lid van de Eerste Nationale Vergadering. Bekleedde diverse bestuursfuncties onder koning Lodewijk Napoleon en koning Willem I.

G. Moll,
1785 – 1838, lid 1817
Leerling van Van Swinden. Hoogleraar wis-, natuur- en sterrenkunde aan de Universiteit Utrecht.

C. Mulder *,
1796 – 1867, lid 1833
Hoogleraar scheikunde te Groningen. 'Leefde in een tijd van verval van de Groningse universiteit en werkte er zelf aan mee'.

G.J. Mulder *,
1802 – 1880, lid 1835
Bekend dominant Utrechts hoogleraar scheikunde, had veel leerlingen en promovendi.

P. van Musschenbroek *,
1692 – 1761, lid 1752
Beroemd fysicus, uitvinder van de Leidse Flesch.

G.J. Nahuys,
1738 – 1781, lid 1779
Predikant te Amsterdam. Hoogleraar theologie te Leiden. Heel vaak geportretteerd.

P. Nieuwland *,
1764 – 1794, lid 1789
Jong gestorven groot talent. Leerling van Van Swinden. Hoogleraar wiskunde te Leiden in 1793, een jaar voor zijn overlijden.

J.H. Onderdewijn-gaart Canzius,
1771 – 1838, lid 1803
Stichtte te Delft een fabriek waar wis-, natuur-, scheikunde en geneeskundige instrumenten werden vervaardigd. Sommige exemplaren zijn aanwezig in Museum Boerhaave te Leiden.

F. van der Oudermeulen,
1797 – 1864, directeur 1844
President van de Nederlandse Handel-Maatschappij 1844 – 1850.

J. Oosterdijk Schacht,
1704 – 1792, lid 1764
Hoogleraar wijsbegeerte te Franeker, daarna hoogleraar geneeskunde te Utrecht. Was tweemaal rector magnificus in Utrecht. Ging op 85-jarige leeftijd met emeritaat!

A.C. Oudemans,
1831 – 1895, lid 1868
Leerling van G.J. Mulder. Hoogleraar scheikunde aan de Polytechnische School te Delft. Volgde Bosscha op als directeur van de Polytechnische School toen deze secretaris van onze Maatschappij werd. Een van de drie broers Oudemans die tegelijk lid waren van onze Maatschappij.

J.A.C. Oudemans *,
1827 – 1906, lid 1873
Astronoom, hoogleraar te Utrecht.

F. van Oudendorp *,
1696 – 1761, lid 1752
Een der grootste latinisten van zijn tijd. Hoogleraar te Leiden.

A. Paets van Troostwijk,
1752 – 1837, lid 1782
Koopman. Oprichter van het genootschap Hollandse Scheikundigen in 1790. Publiceerde met Martinus van Marum over de chemische reactie van elektriciteit met gassen en metaaloxiden.

J.H. van der Palm *,
1763 – 1840, lid 1799
Dichter, theoloog en staatsman. Hoogleraar te Leiden. Van 1799 tot 1805 minister van onderwijs in de Bataafse Republiek en het Bataafs Gemeenebest.

N. Paradijs,
1740 – 1812, lid 1782
Hoogleraar (praktische) geneeskunde te Leiden, later ook hoogleraar geschiedenis van de geneeskunde. Tevens verbonden aan het Collegium Practico-Medicum met een extra honorarium van f.200.-.

P. Paulus *,
1754 – 1796, directeur 1780
Zeer getalenteerd rechtsgeleerde. Leidde de onderhandelingen met de Fransen in 1795 over de vorming van de Bataafse Republiek. Eerste voorzitter van de Eerste Nationale Vergadering.

C. Ploos van Amstel *,
1726 – 1798, lid 1768
Prentkunstenaar. Kreeg een certificaat van echtheid van de Hollandsche Maatschappij voor zijn nieuwe kleurendruktechniek.

L. Praalder *,
1711 – 1793, lid 1755
Lector aan de Fundatie van

Renswoude te Utrecht. Oprichter van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

E.N. Rahusen,
1830 – 1913, directeur 1887
Vooraanstaand Amsterdams advocaat, die negentien jaar Eerste Kamerlid was. Had vele maatschappelijke functies.

C.W. de Rhoer *,
1751 – 1821, lid 1779
Lid Eerste Nationale Vergadering. Hoogleraar te Harderwijk in de geschiedenis, het Grieks, de welsprekendheid en het natuur-, volken- en staatsrecht. Later hoogleraar te Utrecht.

G.C.J. van Reenen,
1818 – 1893, directeur 1850
Burgemeester van Amsterdam, lid en voorzitter van de Tweede Kamer, vertrouweling van koning Willem III.

R. van Rees,
1798 – 1875, lid 1835
(Niet zo bekend) hoogleraar wiskunde te Utrecht.

C.G.C. Reinwardt *,
1773 – 1854, lid 1805
Hoogleraar botanie te Leiden, directeur van de Leidse Hortus Botanicus.

J. Rendorp,
1728 – 1792, directeur 1777
Burgemeester van Amsterdam tussen 1781 en 1792. Hij bezat kasteel Marquette in Heemskerk en gebruikte het als buiten.

P. Rendorp,
1703 – 1760, *directeur* 1755
Vader van de voorgaande.
Ook burgemeester van
Amsterdam en heer van
Marquette.

P. de Riemer *,
1769 – 1831, *lid* 1817
Stadsheermeester van
's-Gravenhage en aldaar
tot hoogleraar benoemd in
de anatomie, chirurgie en
verloskunde. Bezat een grote
collectie anatomische prepa-
raten, die nu samen met de
collecties van Petrus Camper
en A.G. Camper zijn onder-
gebracht in het Universi-
teitsmuseum van de Rijks
Universiteit Groningen.

W.N. du Rieu *,
1829 – 1896, *lid* 1887
Bibliothecaris van de Leidse
Universiteitsbibliotheek. Be-
kend ook vanwege zijn boek
over studentenaantallen.

P.L. Rijke *,
1812 – 1899, *lid* 1851
Hoogleraar natuurkunde
te Leiden. Promotor van
de Nobelprijswinnaars
H.A. Lorentz en D.J. van
der Waals.

J.J. Rochussen *,
1797 – 1871, *directeur* 1841
Minister, zowel onder
koning Willem II als Willem
III. Ook gouverneur-gene-
raal van Nederlands-Indië.
Deed poging om de slaverij
af te schaffen in onze
overzeese rijkdelen.

A. Röell *,
1864 – 1940, *directeur* 1915
Commissaris der Koningin
in Noord-Holland. Voor-
zitter van de Hollandsche

Maatschappij der Weten-
schappen 1915 – 1940.

W.F. Röell *,
1767 – 1835, *directeur* 1814
Staatsman, minister onder
koning Lodewijk Napoleon
en koning Willem I. Trouw
en bescheiden man.

N. de Roever,
1850 – 1893, *lid* 1891
Stadsarchivaris van
Amsterdam.

C.H. à Roy,
1750 – 1833, *lid* 1812
Arts te Amsterdam. Bezat
de grootste privécollectie in
Europa van boeken op het ge-
bied van de geneeskunde. En-
kele daarvan zijn aanwezig in
Museum Boerhaave te Leiden.

D. Ruhnkenius *,
(ook **D. Ruhnken**),
1723 – 1798, *lid* 1758
Hoogleraar geschiedenis en
welsprekendheid te Leiden.
Later ook bibliothecaris van
de Universiteitsbibliotheek.

**R.J. Schimmel-
penninck** *,
1761 – 1825, *directeur* 1804
Raadspensionaris (pre-
sident) van het Bataafse
Gemenebest 1805 – 1806.

J.W.H. Schorer,
1834 – 1903, *directeur* 1880
Commissaris des Konings
in de provincie Noord-
Holland. Later vicepresident
van de Raad van State.
Voorzitter van de Holland-
sche Maatschappij der
Wetenschappen 1886 – 1897.

**J.L.C Schroeder
van der Kolk** *,
1797 – 1862, *lid* 1830
Grondlegger van de mo-

derne psychiatrie in
Nederland. Hoogleraar
geneeskunde te Utrecht.

A.J. Severijn,
1774 – 1825, *directeur* 1805
Invloedrijk Amsterdams
koopman, die meebesliste
over de grondwet van 1814.

P.F. von Siebold *,
1796 – 1866, *lid* 1834
Bekend voor zijn onderzoek
van de Japanse flora en fauna.
Bracht kennis van de Japanse
cultuur dichterbij. Het Ja-
panmuseum Sieboldhuis in
Leiden geeft een overzicht
van de door hem verzamelde
collectie Japanse objecten.

**A. van Stipriaan
Luiscius**,
1753 – 1829, *lid* 1794
Arts en lector chemie te
Delft. Won veel prijsvra-
gen over hoe men water
geschikt kan maken voor
drinkwater. Kreeg aanbie-
dingen om hoogleraar te
worden maar bedankte. Hij-
zelf droeg de achternaam
Van Stipriaan, zijn vrouw
die van Luiscius.

J.H. van Swinden *,
1746 – 1823, *lid* 1769
Beroemd hoogleraar wis- en
natuurkunde te Amsterdam,
eerste voorzitter van de
KNAW (Koninklijk Instituut).
Bekend vanwege de invoering
van het metrieke stelsel.

A. Weiss *,
1713 – 1792, *lid* 1752
Zwitsers jurist gespeciali-
seerd in staatsrecht. Trok
veel buitenlandse studenten.
Onderwijzer van de minder-
jarige Prins van Oranje, de
latere stadhouder Willem V.

[Van der Aa]
A.J. van der Aa, Biografisch
Woordenboek der
Nederlanden. Eenentwintig
delen. Haarlem 1852 – 1878

[Bierens de Haan]
Dr. J.A. Bierens de Haan, De
Hollandsche Maatschappij
der Wetenschappen 1752 –
1952, Tjeenk Willink & Zoon
N.V., Haarlem 1952

[Boeles]
Mr. W.B.S. Boeles, Frieslands
Hoogeschool en het Rijks-
Atheneum te Franeker.
Twee delen. Leeuwarden
1878 – 1889

[Bronnen]
P.C. Molhuysen, Bronnen
tot de geschiedenis van de
Leidse Universiteit. Zeven
delen. Martinus Nijhoff,
's-Gravenhage 1913 – 1924

[BWN]
Biografisch Woordenboek
van Nederland. Zes delen.
's-Gravenhage 1979 – 2008

[NNBW]
Nieuw Nederlandsch
Biografisch Woordenboek.
Tien delen. Leiden 1911 – 1937

[Otterspeer II]
Willem Otterspeer,
Groepsportret met Dame.
De vesting van de macht. De
Leidse Universiteit 1673 – 1775.
Bert Bakker, Amsterdam 2002

[Otterspeer III]
Willem Otterspeer,
Groepsportret met Dame, De
werken van de wetenschap.
De Leidse Universiteit
1776 – 1876. Bert Bakker,
Amsterdam 2005

Bovenstaande bronnen
zijn soms ook digitaal te
raadplegen via
www.biografischportaal.nl.

Colofon

Uitgave: Koninklijke Hollandsche
Maatschappij der Wetenschappen
Auteur: Gerrit van Dijk
Scans: Hilde de Wolf Fotografie, Bennebroek
Vormgeving: Coen Mulder, Haarlem
Druk: Ten Brink, Meppel

